

4) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, 5) mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga ○ toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed ○ teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel ○ teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta ○ analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule	demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism)	(epideemiad, terrorism jne): selgitatakse põhjuseid, tuuakseid näiteid. Probleemiaken: gruppides anda ette probleemküsimus, mis tuleb lahendada: probleemi põhjused, tagajärjed, näiteid ning võimalikud lahendused. Internetist info otsimine ja esitlemine ette antud teemal. Tutvuda ja otsida ajakirjandusest artikleid valitud teemade kohta: https://dea.digar.ee/?a=p&p=home&e=-----et-25--1--txt-txTI-Balti+tee-----
---	--	---

4.3. INIMESEÕPETUS, LIHTSUSTATUD ÕPPEKAVA

4.3.1. Õppeaine kirjeldus ja eesmärk

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;

- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

2.3.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta.

Võrreldavate situatsioonide ja illustatsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisharjumusi. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja

analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevuse reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöodes, rollimängudes, kutse koostevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärgi, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevat emotsiooni. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist.

Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt).

Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuselisel on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnannormidele).

2.3.3. Üldpädevuste kujundamine sotsiaalainete õppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja reegleid/kokkuleppeid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme. Koostööoskuseid kujundatakse paaris- ja rühmatöös meeskonnas töötades.

Enesemääratluspädevus

Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist sh aja- ja koha valikut ning kasutab õppimisel lihtsamaid õpistrateegiaid, järgib kavandatut, seab eesmärgi (eneseregulatsioon). Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

Suhtluspädevus

Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, küsib vajadusel abi, osaleb täiskavatu suunamisel arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid info saamiseks; esineb ja analüüsib täiskasvanu toel oma sooritust, oskab anda ja vastu võtta konstruktiivset tagasisidet

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane kasutab lihtsat matemaatikale ja loodusteadustele omast keelt ja sümbolit; lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või

tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

Ettevõtlikkuspädevus

Uue oskuse omandamiseks panustab õpilane oma aega ja energiat, on tegutsemisaldis ning algatusvõimeline, oskab eesmärkide saavutamiseks teha koostööd paaris- ja grupitöös, viib alustatud tegevuse lõpule, reageerib muutustele paindlikult, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid, püstitab ja täidab endale seatud eesmärke ning võtab vastutuse oma tegude eest;

Digipädevus

Õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt. On teadlik digikeskkonna ohtudest, oskab end kaitsta ja teab, kust saada abi. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid. Digitaalset sisu luues või koostades arvestab autoriõigustega.

2.3.4. Inimeseõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimeste erinevaid töid ja töökohti, harjutatakse koostööd ja tööde jaotamist, toetatakse endasse uskumist, arendatakse eneseanalüüsi ja enesekontrolli oskusi, oma väärtuste selgitamist, enda ja teiste positiivsete joonte ja omaduste märkamist ja väärtustamist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Inimeseõpetuses käsitletakse asjade väärtust ja hinda, asjade väärtust teiste väärtuste seas, vastutust enda ja teiste asjade hoidmise eest, oma kulutuste planeerimisest, tervislikku elukeskkonda, tervist heaolu tagajana. Õpetatakse tegema teadlikke valikuid ümbritseva keskkonna hoidmiseks (jäätmemajandus, taaskasutus jms).

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Inimeseõpetuses käsitletakse Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, lapse õigusi ja kohustusi, vaba aja veetmist, meeskonnatööd ja tööjaotust, arendatakse sotsiaalseid oskusi: enda vajaduste mõistmine ja nende väljendamine, abi küsimine, oma järjekorra ootamine, otsuste vastuvõtmine ja probleemidele lahenduste leidmine, tagajärgedega arvestamine, vastutuse võtmine. Tutvustatakse Eesti haldusüksusi, Eesti maksusüsteemi, tegeletakse raha mõiste ja rahakasutusega.

Kultuuriline identiteet

Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Inimeseõpetuses käsitletakse kodu ja kodukandi traditsioone, Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, eesti rahvakommete tundmist, erinevate rahvaste tavasid ja kombeid, erinevuste ja mitmekesisuste väärtustamist. Kujundatakse kodumaad väärtustav hoiak.

Teabekeskond ja meediakasutus

Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

Inimeseõpetuses tutvustatakse erinevaid teabeallikaid ja nende kasutamist, analüüsitakse reklaamide mõju meie igapäevaste otsuste langetamisele. Õpetatakse vajaliku info eristamist ebaolulisest, abi otsimist erinevatest teabeallikatest (nt vaimse tervise infoportaalid, infovoldikud jt).

Tehnoloogia ja innovatsioon

Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Inimeseõpetuses harjutatakse IKT vahendite kasutamist, sotsiaalmeedias suhtlemist ja ohtude teadvustamist.

Tervis ja ohutus

Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisel.

Inimeseõpetuses käsitletakse tervist ja tervise eest hoolitsemise viise, tervisenäitajaid, tervist mõjutavaid tegureid, lihtsamaid esmaabi võtteid ning ohuolukordades abi kutsumist. Õpetatakse märkama emotsioone, vaimse ja füüsilise tervise seisundit, hindama ohtusid. Õpetatakse vältima ennastkahjustavat käitumist. Tutvustatakse liiklusreegleid ning harjutatakse turvalist liikluskäitumist.

Õpetatakse hindama ohtusid: vee-, liiklus- ja tuleohutus, sõltuvust tekitavad ained (tubakas, alkohol, uimastid), nutisõltuvus.

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Inimeseõpetuses õpetatakse nägema iga inimest väärtuslikuna, harjutatakse viisakat käitumist, kujundatakse abivalmidust ja kohusetunnet, ausust, õiglust, erinevuste sallimist, vägivallatust ja vastutustunnet. Toetatakse endasse uskumist, enesehinnangut, enesekontrolli, oma väärtuste selgitamist, sallivust, hoolivust, usaldust, empaatiat ning positiivset mõtlemist. Käsitletakse kodumaad, kodu ja perekonda väärtusena.

2.3.5. Inimeseõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Inimeseõpetuse õpitegevuses on olulisel kohal lõimitud ja läbiv õpe. Suur osa õpitulemustest ongi sõnastatud sellele põhimõttele toetudes. Õppematerjali kasutades tuleb arvestada, et:

- mõne pädevuse kujundamisega tegeletakse ühes või mitmes temaatilises õppetunnis;
- mõne pädevuse saavutamisel on olulisel kohal lõiming teise õppeainega (nt matemaatika ja loodusõpetusega: laps nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses);
- valdavat osa õpitulemustest kujundatakse igas õppetunnis läbivalt, selleks kõiki võimalusi kasutades.

Eesti keel - suhtlemine, suuline eneseväljendusoskus, teabe otsimine, konspekteerimine.

Matemaatika - aeg, aja planeerimine, tegevuse kavandamine, kulutuste planeerimine.

Loodusõpetus - ümbrus, kodukoht, Eesti tundmine, inimese organismi ehitus, talitus ja tervishoid.

Ühiskonnaõpetus - inimeste õigused ja kohustused, turvaline käitumine. kodundusega (tervislik toitumine, majandamine ja kulutuste planeerimine, säästlikkus. **Keskkonnaõpetus** - rahvakalendri tähtpäevad, kooli traditsioonid ja üritused, suhtlemise õpetus.

Kehalise kasvatus - tervis ja selle eest hoolitsemine, kehaline aktiivsus ja selle vormid, tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted.

Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse kõikide teiste ainete tundides ja vabal ajal.

I KOOLIASTE
Õpitulemused I kooliastmes 3. klassi lõpetaja: 1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest); 2) teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita; 3) hindab õpisisituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);

- 4) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 5) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 6) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 7) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 8) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

INIMESEÕPETUS

1. KLASS

Mina ja meie

Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed; 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid; 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks; 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;	Üldine õppesisu: Minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass). Õpitegevused koolis, õppevahendid. Tüli: vabandamine, leppimine (dialoogi repliigid). Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga). Lähtudes õpikust: 1. Minu kool Enese tutvustamine (Mitmendas klassis õpid?). Riietus koolis (Milliste riietega on viisakas koolis käia?). Koolivahendid (Mida läheb koolis vaja?).	Erinevad tutvumismängud Harjutus - vabandamine ja vabanduse vastu võtmine Klassi ja õpetajatega tutvumine: Õpilane tutvub klassi reeglitega. Näiteks: Piltmäng “Mulle meeldib, mulle ei meeldi”. Arutlemine ja üksteisega võrdlemine. Õppevahenditega tutvumine: Koolimajaga/keskkonnaga tutvumine:

	Koolikoti kandmine (Kuidas koolikotti kanda? Miks nii?). 2. Mina Enda tutvustamine (nimi, sugu, vanus). Mõisted: vanem-noorem. Mulle meeldivad tegevused (minu huvid, hobid). 3. Minu välimus Enda kirjeldamine, kehaosad. Kehaosade ja riiete ühendamine. Isiklik hügieen (igapäevane puhtus). 4. Tere! Tervitamine. Tervitusele vastamine. Hüvasti jätmine. Viisakas käitumine koolis. 5. Koolis Tunniplaan, õpitegevused koolis, tundide järjestamine, õppevahendid ja riietus erinevates ainetes/tundides. 6. Tüli Konflikt (olukorra mõistmine). Vabandamine ja leppimine (tunded). Käitumine koolis. Vastutus oma tegevuse eest. 7. Sport Spordiriided ja -vahendid. Kehalise kasvatuse tund, tegevused tunnis (pallimängud), asjade jagamine ja palumine kasutamiseks. Isiklik hügieen. 8. Kooliriided	
--	---	--

	Riietus, riietuse sobitamine situatsiooniga. Minu välimus. Riiete korrashoid. Isiklik hügieen. Jalatsid, vahetusjalatsid.	
Mina ja turvalisus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; 2) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; 3) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;	Üldine õppesisu: Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänavas (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine. Lähtudes õpikust: 1. Koolitee Foor, helkur, kiiver, ülekäigurada. Sõidutee, kõnnitee, jalgrattatee. Liiklemine tänaval, ohutus. Tee ohutu ületamine. 2. Ratas Jalgratas. Vajalik varustus rattasõidul, ohutus. Liiklemine rattaga. Tee ohutu ületamine. 3. Siim sõidab linna Maa kui elukeskkond. Liiklemine maal. Bussi ootamine. Ühissõidukisse sisenemine. Sõidupilet. Käitumine	Mäng „Õige-vale“ ja erinevate liikluses olukordade analüüs. Mäng – „Meie sõidame bussiga“. Arutelu "Kuidas käituda eksimise korral". Situatsioonilavastused "Kuidas küsida abi".

	ühissõidukis. Turvavöö. Linn kui elukeskkond. Sõidukid. 4. Linnas Sõidukid. Käitumine bussipeatuses, bussi ootamine. Sõidupilet, tuvasti. Bussikontrolör (erinevad ametid, nende tööülesanded). Alarmsõidukid, nende eelisõigus liikluses. Ohutu liiklemine. 5. Abi küsimine Eksimine, võõras ümbrus. Abi küsimine. Minu vanemate nimi ja telefoninumber. Vanemale helistamine. Minu aadress. Politseinik, hädaabinumber 112. Poes vanema silmist kaotamine, pöördumine abi saamiseks müüja või turvatöötaja poole. Minu emotsiooni	
Kodu ja pere		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed; 2) teab, et elab Eestis; 3) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Üldine õppesisu: Pereliikmed (vanemad, õed- vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus. Kodumaja (talumaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus, koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht (Eestimaa;	Mäng Alias. Iga õpilane proovib mõnda looma, kes talus elab jäljendada ning kaaslased peavad looma ära arvama. Koos õpilastega nimekirja koostamine kodutöödest, millega nemad kodus vanemaid abistada saavad. Seosed erinevate tubade ja tegevuste vahel.

	küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa, Eesti Vabariigi lipp. Lähtudes õpikust: 1. Siimu pere Peretüüp: ema, laps, vanaema, vanaisa. Pereliikmete nimetused. Talumaja, loomapidamine. Lemmikloom. Elukeskkond maal. Ruumide nimetused, mööbel kodus, otstarve. Vanemate abistamine kodutöodes. Laua katmine, toidunõud. 2. Mari pere Peretüüp: ema, isa, lapsed (õed-vennad). Pereliikmete nimetused. Vanem-noorem. Elukeskkond linnas. Korter, kortermaja. Suurem-väiksem pere. Enese tutvustamine (minu pere). Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Lapse kohustused kodus. Isiklik hügieen (käte pesemine pärast loomadega tegelemist). Ohutu käitumine loomadega, loomade privaatsusega arvestamine. 3. Roosi ja Lilli pere Peretüüp: isa ja tütre (kaksikud õed). Naabrid (vanaema ja vanaisa). Elukeskkond linnas, eramaja. Minu kodumaja. Minu kodu ja pere, tutvustamine.	Joonistame pilt oma perekonnast. Pildi järgi kirjeldame, kes on noorem/vanem, kelle perekond on suurem/väiksem, mitu last on peres, kas on ka lemmikloomi. Mängime pantomiimi. Need, kellel on kodus mõni lemmikloom, jälgendavad teda ning teised proovivad ära arvata. Praktiline käte pesemine, pöörame detailidele tähelepanu, visualiseerime kätepesu etapid. Mängime mängu: Minu vannitoas on... vann ja kõik, kelle vannitoas see on, tõusevad püsti. Mäng – leiame Eesti rahvuslipu, lindu ja lilli. Eesti hümnit harjutamine.
--	--	---

	Pereliikmete abistamine, õuetööd. 4. Vannituba Ruumid kodus: vannituba. Esemed vannitoas. Tegevused vannitoas. Isiklik hügieen. Kehaosade nimetused. Käte, hammaste, juuste pesemine. Pesemisvahendid (peseb mida? peseb millega?). 5. Siim koristab Ruumid kodus. Mööbel (nimetused, otstarve). Kodused tööd, pereliikmete abistamine. Koristamine, koristusvahendid. Minu kohustused kodus. Ruumide korrashoid. 6. Eesti, minu kodumaa Minu kodumaa. Eesti. Suuremad linnad Eestis. Eestimaa erinevad paigad. Eesti lipp, lipu kasutamine, asukoht. Eesti rahvuslind suitsupääsuke. Eesti rahvuslill rukkilill. 7. Eesti sünnipäev Vabariigi aastapäev, selle tähistamine koolis ja kodus. Tegevused aktusel. Eesti hümn, käitumine hümn kuulates. Pidulik riietus.	
Mina ja tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); 2) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); 3) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;	Üldine õppesisu: Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine. Lähtudes õpikust: 1. Puhas laps Välimus. Isiklik hügieen. Kehaosad: käed. Käte määrdumine, pesemine. Küünte eest hoolitsemine. Tualeti kasutamine. Riietus, selle korrastamine. 2. Hambad Isiklik hügieen. Kehaosad: suu. Hammaste tervishoid, pesemine. Pesemisvahendid. Tervislik toit. Hambaarst (erinevad ametid, nende tööülesanded). Minu emotsioonid. 3. Tervislik toit Toitumisharjumused (mulle meeldivad toidud). Toidugrupid. Tervislikud toidud. 4. Söögilauas Toidunõude kasutamine. Viisakas käitumine, kombed. Käte	Puhas laps Koolis käte pesemine. Kooli WC-s käitumise arutelu. Õppekäik kooli WC-sse (teise privaatsusega arvestamine, puhtus kabiinis, veetõmbamine, kätepesu). Joonistame oma käsi: paneme käsi paberile, teeme joon ümber oma käe, joonistame sõrmedele küüned. Hambad Peegli ees suu osade vaatlus (hambad, keel) ja nende otstarve. Mäng "Peegel". Õpilased on paarides, üks liigutab oma nägu ja teine proovib samamoodi teha. Hammaste pesemine koolis, vajalikud vahendid kodust kaasa. Tervislik toit Esemepiltide sorteerimine (toit, toiduained). Rühmitamine: tervislik ja mittetervislik toit. Poemäng- võib osta ainult tervislikku toitu.
--	---	---

	pesemine. Oma järjekorra ootamine. Toidu küsimine, palumine. Vastamine, toidu andmine. Viisakusväljendid. Laua korrashoid ka pärast söömist. Toidu eest tänamine.	Puu- ja köögiviljade värvimine. Erinevad mängud ja tegevused tervisliku toidu tutvustamiseks: "Tervis ja terviseteadlikkus läbi toitumis- ja liikumismängude" (Tervise Arengu Instituut, 2010). Söögilauas Laua katmine. Kooli sööklaga tutvumine, reeglid sööklas. Noa ja kahvliga söömine. Harjutamine.
Mina ja aeg		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;	Üldine õppesisu: Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste tegevused, riietus, ohud jalkajärgidele liikluses). Lähtudes õpikust: 1. Aasta Aasta, aastaajad. Tegevused erinevatel aastaegadel. Sobiv riietus. 2. Öö ja päev Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Laste tegevused päeval ja öösel. Päevarütm. 3. Nädal	Aasta Kinnaste paaride leidmine ja värvimine. Öö ja päev Tegevuste seostamine ööpäeva osadega. Nädal Teeme üheskoos klassi seinale "Meie nädal". Sinna paneme kirja kõik planeeritavad tegevused ettevõtmised ühel nädalal. Jälgime ühiselt nädalaplaani täitmist.

	Nädalapäevade nimetused. Töö- ja puhkepäevad. Eile, täna, homme.	
Mina ja asjad		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; 2) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;	Minu oma, kaaslase oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.	Minu asjad Praktilised tegevused: Õpetaja kirjeldab klassiruumis olevaid esemeid, lapsed mõistatavad. Õpilane kirjeldab esemeid, teised arvavad. Praktilised tegevused: Nimetage asju, mis on minu või õpetaja laual, koolikotis, pinalis, kaaslase laual. Kellele need asjad kuuluvad? Arutelu - kuidas uusi asju saadakse, kuidas nemad uusi asju saavad. Rollimängud tunni eri osades: "Asjade palumine kasutamiseks", "Mida teha leitud asjaga?", "Tänamine". Koristaja töövahendite joonistamine. Arutelu asjade kaotamise ja leidmise teemadel. Arutelu oma asjade eest hoolitsemise ja teise asjade võtmise ehk varastamise teemadel.

		Rollimängud: käitumine sööklas, toidu eest tänamine, toidu küsimine ja ulatamine. Erinevate olukordade läbimäng. Kelle poole pöördun konkreetse murega (tooli jalg katki, mustus põrandal, tühi veeklaas jne).
--	--	---

2. KLASS		
Mina ja meie		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab 2) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides 3) teab oma ees- ja perekonnanime, vanust ning sünnipäeva 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju 5) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib/ei meeldi 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat) 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;	Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.	Erinevad tervitus- ja hüvastijätmise väljendid. Kleepsude valmistamine ja kleepimine klassi uksele sisse- ja väljapoole. Rollimängud/situatsioonid - eristame viisakat ja ebaviisakat suhtlemist. Enesetutvustus: harjutame dialoogides enese tutvustamist. Kasutame erinevate enesetutvustamise olukordade pilte (nt uus õpilane klassis, tutvumine mänguväljakul, liitumine huviringiga, vaheajal laagrisse minek, terapeudi juurde minek) ja repliikide mudeldamist. Minu välimuse suuline kirjeldus

9) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid		Rollimängud õpetaja abil märkame lihtsat kehakeelt rõõmustamise, vihastamise ja kurbuse korral. Minu asjad: kirjelduse järgi esemete leidmine pinalist, sahtlist, koolikotist, klassiruumist/liikumissaalist/mängualalt.
Mina ja liiklus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel	Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesi ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel) ja juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule.	Klassiruumis erinevad valgusfoori mängud; katsed helkuritega pimedas ruumis; videote vaatamine ja analüüs, liiklusmärkide uurimine kuju ja taustavärvi alusel, rühmitamisülesanded märkide tähenduse alusel, liiklusmärkide joonistamine ja värvimine; lauamängud nt memoriin, doomino; liiklusolukordade läbi mängimine pisikeste tegelastega, autode ja liiklusmärkidega.
Mina ja pere		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab oma kodust aadressi, nimetab oma kodukoha; 2) nimetab oma lähisugulasi; 3) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;	Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus.	Koduse tööna oma maja ja/või aadressi nt tänava ja majasilti pildistamine. Fotode toel rühmitame hooneid liigisuuruse-värvuse jmt tunnuste alusel (nt eramaja,

		kortermaja), uurime aadresse. Oma elukohta piirkonna määramiseks kasutame klassis <i>Google.Maps</i> rakendust ja näitame kodukohta Eesti kaardil. Laulu "<u>Kus on minu koduke</u>" kuulamine, kodutunde tekkimise üle vestlemine. Rollimängud, dialoogirepliikide harjutamine abi palumiseks, abi vastu võtmiseks.
Mina ja aeg		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab oma vanust ja sünnipäeva; 2) tunneb kella täistundides;	Aastaring - kuude nimetused, aastaajad, kuupäevad; oma sünnipäeva teadmine; kella tundmine tunni täpsusega; päevakava.	Sissejuhatus igasse koolipäeva - aastaaja, kuu ja nädalapäeva nimetus tahvlile, seinakalendri uurimine ja päeva märkimine. Erinevate kelladega (nii analoog- kui digitaalseid) tutvumine. Kellamaketi valmistamine. Paremaks mõistmiseks appi võtta kehatunnetus ja teha õpilastega ringmänge. Mäng - mida jõuan 5-10 min jooksul teha. Päevakava koostamine kasutades erinevaid pilte.
Mina ja kodumaa		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) väärtustab Eestit - oma kodumaad	Eesti Vabariigi lipp ja sellega seotud kombed, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine.	Võimalusel lipuheiskamises osalemine või video vaatamine. Vaatame oma koolihoovis, kus ja kuidas Eesti lipp on heisatud. Arutelu - mis on lipu heiskamisel ja langetamisel oluline? Jänku Jussil on videod Juss teeb Eesti Vabariigile sünnipäevakaardi ja Juss vabariigi aastapäeva paraadil. Kunstiõpetuses vaatame fotosid talvisest loodusest. Joonistame Eestimaa sini-must-valge maastikupilti. Rahvariietega tutvumine, oma kodukandi mustrite leidmine.
Mina ja tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;	Liikumine: Erinevad liikumisviisid, hea tuju. Lemmikloom ja liikumise vajadus loomaga. Liikumine talvel ja riietus. Kõik inimesed ei saa liikuda. Liikumisega seotud ohud, õige-vale eristamine.	Õppemängud (nt poes toidukaupade valimist, laua katmist, perearsti juures käimist). Kätepesu õpetus piltidega, igapäevane harjutamine. Arutelu – kuidas tagada parim suuhügieen?
2) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);	Puhkus ja uni: Tegevused ja väsimine, arvutiga töötamine ja väsimine, soovitusel puhkuseks. Puhkamine vahetunni ajal. Magamisriided,	Tervishoiu Muuseumiga tutvumine. Liikumispausid kõigis ainetundides ja vahetundides koolipäeva jooksul.

	und segavad tegevused. Tegevused enne uinumist ja pärast ärkamist. Keha puhtus: Kehaosad, liigutamine. Tegevused ja pesemise vajadus. Käte puhtus ja pesemine. Erinevate kehaosade pesemine: koht, vahendid, aeg. Juuste korrashoid. Puhtad riided, lapse abi kodus riiete pesemisel. Meie toit: Erinevad joogid. Marjad, puuviljad, köögiviljad. Rämpstoit. Tutvumine toidupüramiidiga, toitude rühmad. Toidukorrad. Hea toit, tervislik toit. Käitumine toidulauas: Pereliikmete tegevused (toidu valmistamine, laua katmine, koristamine). Toidunõud. Laua katmine. Söömine ja käitumine (õige-vale eristamine). Suutervis: Suu (huuled, keel, hambad). Hammaste tervishoiu mõjutajad, halvad bakterid ja hambaaugud. Hammaste pesemine: vahendid, aeg, harjamise kestvus. Hammastele kasulik toit. Hambaarst. Haige ja terve: Haige ja terve laps. Haiguse tunnused (nohu,	Harjutame rollimänguna Päästkeskusesse helistamist.
--	--	--

	kõha, palavik, valu). Koduse ravi esmased võimalused. Ravimid, kättesaadavus lapsele. Arstiabi vajadus (helistamine, koju kutsumine, arsti külastamine). Terve laps ja arst (mõõtmine, kaitsesüst jms), arst koolis. Situatsioonid koolis: valikud, kes aitab, keda ja kuidas kutsuda.	
Mina ja asjad		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta	Vanad ja uued asjad: asjad kodus, võimalus osta/mitte osta poest. Asjade hind (odav, kallis). Asjade väärtus (armas, kallis). Asju saab korda teha. Vana aja asjad ja vanad asjad. Muuseumid. Asjad ja prügi: lapse tuba ja koristamine: vajalikud asjad, prügi. Joogipakendid, pakendimärgid, taaraautomaat. Prügikastid ja sildid, eri liiki prügi. Ohtlik prügi. Taaskasutamise võimalus, meisterdamine prügist.	Rollimäng – erinevate emotsioonide väljendamine (asi läheb katki, keegi võtab võõra oma) ja ohutusest (abi kutsumine). Kooli prügisorteerimise süsteemi uurimine.
Mina ja turvalisus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat)	Võõrad inimesed, asjad ja loomad: võõras inimene meie kodus (vargus). Sobiv käitumine erinevates olukordades: võõra lapse	Mängud - ohusituatsioonid, mille põhjal õpilane saab õpetaja abiga analüüsida olukorda, tegelaste käitumist ja lahendusi olukorrale.

2) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga 3) teab ohtusid võõraste inimestega suhtlemisel 4) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks	kutsumine koju, laps üksi kodus ja võõras ukse taga, võõras kutsub endaga kaasa, võõrad (tundmatud, ohtlikud) asjad. Käitumine loomadega. Võõras ümbrus ja eksimine: käitumine erinevates olukordades- üksi jäämine suures rahvahulgas, bussist väljumine vales peatuses, eksimine metsas. Ümbruse märkamine, olulised detailid enda asukoha ja ümbruse kirjeldamisel. Helistamine enda vanematele, enda nähtavaks tegemine metsas.	Harjutame abi palumist. Kehaturvalisuse teemal arutelu.
---	---	--

3. KLASS

Käitumine ja suhtlemine

Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine); 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb; 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi; 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;	Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Iga inimene on tähtis, inimeste õigused. Uhkustamine. Valetamine (vale tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine). Näoilmed. Käitumine koduümbruses ja naabritega arvestamine. Käitumine raamatukogus,	Oma välimuse vaatlemiseks ja teadvustamiseks, samuti näoilmete teadvustamiseks kasutame peeglit. Näoilmete tundmaõppimiseks joonistame erinevaid emotsioonide pilte. Laste õiguste ja kohustuste teema on oluline läbi arutada. Oma käitumise analüüs õpetaja juhtimisel - meeldib/ei meeldi ja õige/vale.

5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni	raamatu laenutamine ja hoidmine. Käitumine söögilauas, külas käies, sünnipäeval olles (sünnipäevale kutsumine, peo planeerimine, sobiv kingitus).	Mõttekaart - õigused ja kohustused. Õppemängud ja liikumismängud (näiteks "Kiusamisest vabaks" programmist) Mäng - sünnipäeva mängude /tegevuste valiku ja lihtsama toidu valmistamise planeerimine.
Mina ja tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus 2) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel	Üldine õppesisu Suurpere ja väikepere. Minu pere (pere liikmed, nende nimed, tegevused, koostegemised). Hoolin enda perest (kohustused, arvestamine üksteisega).	Arutelu – kust õpilane endale nime said ja miks just sellise nime. Selle väljauurimise saab anda koduseks ülesandeks. Õpetaja juhtimisel arutelu-millised on pereliikmete kohustused kodus, kuidas abistada abivajajat Multifilm: <u>Jänku-Jussi väike heategu</u> .
Eesti minu kodumaa		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill)	Eestimaa on minu kodumaa. Sümbolid: vapp, hümn; pealinn, president, naaberriigid. Eesti rahvussümbolid: rukkilill, suitsupääsuke. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).	Kodumaa teema saab seostada lähiümbruse ja seal toimuvaga. Kodukoha õppimisel <i>Google Maps</i> kasutamine. Naaberriikide leidmine. Multifilmid: <u>Jänku-Juss Vabariigi aastapäeva paraadil</u> .

		Jänku-Juss ja Vabadussõda.
Mina ja aeg		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tunneb kella täis- ja pooltundides; 2) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;	Aastaajad, tegevused, ohuolukorrad. Kalender (aasta, kuud, nädalapäevad, tähtpäevad). Minu päev ja kell (pool-ja täistund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja sihipärane kasutamine, huviringid.	Igapäevane kordamine: mis päev täna on, mis kuu ja mis aasta. Kellamaketiga töö. Arutelu – mida ma teen vabal ajal.
Mina ja turvalisus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti 2) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi	Minu koolitee, liiklus. Segavad tegevused liikluses. Ohud kooliteel. Tundmatud ained minu ümber, nendega tegutsemine. Ohtlike ainete märgistus. Kiirabi, politsei, päästamet. Helistan numbril 112 (abi vajadus, helistamine ja info edastamine).	Praktilised õppekäigud. Maanteeameti materjalide uurimine. Arutelu – kelle poole pöördun häda korral? Rollimäng - hädaabi telefonile helistamine.
ÕPITULEMUSED II KOOLIASTMES		
6. klassi lõpetaja 1) märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm); 2) leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist); 3) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi; 5) analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;		

- 6) teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi;
- 7) teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida;
- 8) teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises, oskab prügi sorteerida;
- 9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

4. KLASS

Käitumine ja suhtlemine

Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); 2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid; 3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; 4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; 5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada	Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu, sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis: abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajajate märkamine ja abi pakkumine. Vägivaldne käitumine: tõukamine, ehmatamine, narrimine jne, võimalikud konfliktid igapäeva koolielus. Teatamine, kaebamine.	<u>Tööleht: Mida soovin hästi osata?</u>. Klassi ühistegevuste planeerimine, õpilaste kaasamine (lihtsad ja võimetekohased ülesanded). Arutelu – kuidas, millega aitan oma peret? Tabel <u>e-koolikotis</u> tööleht "Minu kohustused". Ebasobiva käitumise ja kiusamise vältimiseks õppeaasta alguses reeglite kokkupanemine.
Inimene ja tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	

1) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele	Üldine õppesisu Õppimise tervishoid: rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport. Kahjulikud harjumused: liigne televiisori vaatamine ja arvuti kasutamine jms. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine, nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul: löikehaav, ninaverejooks jne.	
Perekond ja kodukoht		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus 2) kirjeldab oma pere traditsioone 3) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta	Üldine õppesisu Minu sugupuu: perekond ja lähisugulased. Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel ja surnuaias. Maa- ja linnakodu: hooned, puhtus, korrashoid. Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis: ostmine jm toimingud. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Pühad ja kombed: aastavahetus, Eesti Vabariigi aastapäev, vastlapäev, jaanipäev jne.	Võimalusel oma sugupuu jagamine klassikaaslastega (visuaal). Arutelu - kuidas meie saame oma tuttavatele nendel rasketel hetkedel (lahkumine, lein) toeks olla (kolm eakohast ja mõistetavat viisi). Käitumise põhjendamine.
Inimene ja aeg		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaagu oma päevakavaga	Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus, hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.	Seinal suure tabeli täitmine nädala jooksul, mis kell õpilane tuli kooli, läks koju jne. Eri mehhanismidega kellasid kasutamine kellaaja määramisel. Erinevad aja tunnetamisega seotud ülesanded: õpilased kõnnivad ühest koridori otsast teise 30 sekundiga, tõusevad oma kohalt püsti ühe minuti pärast, plaksutavad iga viie sekundi tagant käsi jne. Koos õpetajaga päevakava koostamine (nt koolipäeva planeerimine). Laulu kuulamine: <u>Kes küll kulutas mu aja.</u>
Inimene ja teave		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) leiab koostevuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt	Koolistend, kooli koduleht, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil: teabeallikate kasutamine. Kirja saatmine.	Kooli teadete tahvlitega tutvumine. Kooli kodulehega tutvumine ning uurimine, millist infot sealt saame. Oma klassi infostendi loomine, kuhu panete klassi puudutavat teavet. Arutelu, mis seal võiks olla ning milleks see informatsioon kasulik võiks olla ja samuti ka millisel kujul see sinna peale panna.

		Erinevate poodide infokirja, ajalehte, ravimite kasutamishendite vaatamine jne ning arutelu, miks nendele kantud info oluline on. Arutelu -millele enne kirja kirjutamist peaks mõtlema ning miks me üldse kirju kirjutame kui saab üksteisele helistada. Õpilane kirjutab ja postitab oma lähedasele kirja või postkaardi. E-kirja kirjutamine õpetajale.
Inimene ja töö. Inimene ja asjad.		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust 2) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist	Üldine õppesisu: Töö, selle eesmärk ja tulemus: produkt, tasu. Pereliikmete tööd: tööde jaotus, koostöö kodus majapidamises. Õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine: lihtsamate ostude sooritamine. Raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris.	Arutelu: Mis on töö tasu? Kas see on alati raha? Kas sa oled kunagi tööd teinud ja selle eest tasu saanud? Mis tasu see oli? Miks me teeme tööd kui me selle eest raha ei saa? Miks peavad perekonnas kõik liikmed kodusse majapidamisse panustama? Millised on sinu/ema/isa/õe/venna tööd/ülesanded kodus? Arutelu taskuraha teemal: Kust tuleb taskuraha? Kuidas lapsed raha saavad?

		Kuidas täiskasvanud raha saavad? Mida on võimalik raha eest osta? Millele ma oma raha kulutan/kulutaksin? Kuidas ja millega saab ostude eest tasuda (paberraha, mündid, kaart, kinkekaart, taaratšekk, telefon jne)? <u>Ettevõtluspädevust ja rahatarkust arendavad töölehed II osa (e-koolikott).</u> Arutelu säästmise teemal: mis on need asjad, mida ma vajan ja mis on lihtsalt minu soovid? Teemakohast <u>laulu</u> kuulamine. Praktiline ülesanne: soovide ja vajaduste ostukorvi tegemine. Raha kogumise aruteluküsimused: "Kuidas saame raha koguda? Miks on oluline seda teha? Praktiline ülesanne: igale õpilasele on jagatud 10-eurone mänguraha. Anda neile võimalus õpetaja käest midagi osta, müügil on ka kallimaid ja ahvatlemaid asju, mida nad 10€ eest osta ei saa ning õpetaja ütleb, et iga uue tunni alguses ta annab
--	--	---

		õpilastele juurde 10€. Neil on võimalus selle päeva või nädala jooksul raha koguda või selle eest vahetundides asju osta (võiksid olla reaalsed asjad, mida osta saab, aga väärtus teisenda sentideks). Oluline on peale praktilise tegevuse lõppu põhjalikult teema läbi rääkida ning seoseid kinnistada. Reklaamid mõjutavad meid kõiki mõnda rohkem, teist vähem. Arutelu täiskasvanu suunavate küsimuste toel: mis on reklaam, miks asju reklaamitakse, kuidas reklaam inimesi mõjutab ja kas iga põneva reklaami pärast tasub kohe poodi toodet ostma minna. Edu ja Tegu programmi raames loodud laulu <u>reklaamidest</u> kuulamine.
Inimene, säästlikkus ja turvalisus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada; 2) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;	Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises: tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi. Jäätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel: ülesanne,	Kogume nädala jooksul kogu klassi prügi kokku, ärme viige seda kooli prügikastidesse. Teeme ise klassi neli prügikasti- segaolme, paber, bio ja pakend ning koguge nädalakese. Nädala lõpus

3) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas)	vajalikkus. Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine ja ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes. Käitumine tulekahju korral. Käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal: loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral.	vaatame kui palju prügi klassi peale kokku tuli ning uurime, millist prügi on kõige rohkem ja mille tagajärjel see tekkis. Ohutusteemadel mängime läbi erinevaid situatsioone. Kutsume kooli politsei või päästja ohutusest rääkima. Erinevad videod vee- ja tuleohutuse kohta Päästeameti <i>Youtube</i>'i lehelt. Videod tuleohutusest: <u>Ohtlik on tuli, mitte tulekustuti</u>
---	---	---

5. KLASS

Käitumine ja suhtlemine

Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne) 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg)	Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi.	Teatrikülastus, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüs- osalejate tegevusviisid, motiivid ja kavatsused, situatsioonide tingimused, tegevuste tulemused ja tagajärjed. Suhtlusolukordade analüüsimisel arutelu - mis peitub öeldu taga (tagamõte, tegelik eesmärk, varjatud

		teave). Oma vastusrepliiikide mõju teadvustamine suhtluspartnerile.
Inimene ja tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi 2) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele 3) selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu	Ohu olemus ja selle tekkepõhjusi igapäevases keskkonnas ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt.	Inimese meeleelundite ülesannete ja nende kahjustuste selgitamiseks praktilised tegevused klassis (kinnisilmi orienteerumine ruumis, vahendi leidmine kotist kompimise abil, õpetaja jutu jälgimine kõrvaklappidega, st suult lugemine vms). Arutelu teemal - alkohol ja tubakas meelemürgid ja uimastite tarvitamise tagajärjed. Esmaabi andmise teemal praktiline ülesanne – koos vanemaga vaadata kodus esmaabikapi sisu ja klassis arutleda, mille abil saab sulgeda verejooksu endal või lähedastel.
Perekond ja kodukoht		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid	Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.	Oma koduriigi sümbolikat uurimine, seda eristamine naaberriikide hümnist, lipust, vapist. Videod ja fotod lipu heiskamisest Toompeal 24.

2) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust		veebruari, rahvusvahelistest spordisündmustest, kus lehvivad teiste seas ka Eesti lipud ning eestlaste võidu korral mängitakse Eesti hümn. Ajaloomuuseumi/koduloomuuseumi külastus.
Inimene ja aeg		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga	Aeg Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Ajakava Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).	Kellamaketi abil Varasemate oskuste (täis-, pool- ja veerandtund) kinnistamine. Aja kestuse määramiseks stopperi kasutamine. Arutelu -miks tuleb kokkulepitud kellaegadest kinni pidada, ja mis juhtub, kui seda ei tehta. Piltidega päevaplaani koostamine. Oma päevast rääkimine piltide toel.
Inimene ja teave		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist 2) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias 3) teadvustab reklaamide eesmäärke	Meediakanalite nimetamine, õpilasele suunatud reklaamide analüüsimine ja teabeallikate juhendatud kasutamine. TV-kava Sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine. Infootsing	Erinevate infoallikatega töö. Näiteks TV-kava analüüsil saab toetuda õpilaste endi kogemustele, analüüsides, kust saab teavet TV-saadete kohta (paberkanal, elektrooniliselt), kuidas saateid otsida, salvestada vms. Reklaamiteksti analüüs.

	Pilt-teatmeteosed, internet: kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine). Reklaam Reklaamide sisu ja eesmärk.	Multifilmide/videote vaatamine ja vestlus, juhendatud rühmatööd, reklaamplakati kujundamine.
Inimene ja töö. Inimene ja asjad.		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust	Töö teema (sh palk, mõistlikud kulutused, säästude kogumine). Palgatöö analüüsil tuleb rõhutada, et paljud oskused, mis tulevad kasuks töö leidmisel ja tööl püsimisel, kujundatakse juba koolis (püsivus, kellaegadest kinnipidamine, vajalike ülesannete õigeaegne sooritamine, sh kodutööd). Palgatöö Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmine ja kogumine	Arutelu - kulutused peres, kontroll, esmatähtsad asjad, planeerimine. Poemäng, sobivate rahatarkuse lauamängude mängimine. "Raha" teenimise projekt - nt abistavad tööd klassis/koolimajas/koolihoovi s, millest saadud "punktide" kogunemisel saab minna mõnele õpilaste valitud õppekäigule.

	Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.	
Inimene, säästlikkus ja turvalisus.		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; 2) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.	Säästlik tarbimine Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Jäätmete liigiti kogumine Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Ohutu käitumine Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.	Videod, mille vaatamine annab pommiähvarduste materjali aruteluks ning kokkuvõtte ja üldistuse tegemiseks. Arutelu - miks pürotehnika kasutamine häirib paljusid (linnud, lemmikloomad) ning võib olla tervisele ohtlik? Arutelu - endale ohtlikke olukordi vältimine ja kuidas õnnetuse korral käituda. Multifilmide/videote vaatamine teemal „Tegevused jäätmete liigiti kogumiseks, pere tarbimisharjumuste kaardistamine“.
6. KLASS		
Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist; 2) analüüsib ja hindab õpetaja	Miks ja kuidas suhtleme: rääkimine ja kuulamine. Pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine.	Klassiarutelu mõistete avamiseks. Õppetekst ja õpetaja selgitus mõistete avamiseks.

suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe); 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist	Valetamine, hädavale, süüteo ülestunnistamine, vabandamine. Iseseisvumine. Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine). Reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele. Suhtlemine sotsiaalvõrgustikes, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud.	Paaristöö - pinginaabriga arutelud, ülesannete lahendamine ning arutelust olulise väljatoomine. Mäng "Kas ma meeldin sulle," "Püüa mõjutada oma kaaslast," "Hea sõber," "Mina arvan nii," , "Kas tõene või väär," "Kuidas saab ema teada, et Ats valetab". Mõttekaarti täitmine. Küsimistele vastamine ja küsimuste koostamine. Vanasõnade kokkupanek, selgitus, miks just see vanasõna vastab teemale. Piltide vaatlus ja analüüs. Lugude lõpetamine, jutustamine teistele. Kehakeele märkamise ülesanded. Vabandamise harjutamine paaristööna.
Mina ise		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms)	Õppimine ning mis segab õppimist. Inimeste sarnasused ja erinevused. Enesehinnang. Mina-pilt ehk kes ma olen. Minu võimed ja oskused. Huvitegevus.	Ajalehe või sotsiaalmeedia profiili koostamine enda kohta. Mäng "Arva ära, mida ma teen," "Arva ära minu hobi," "Minu omadused,"

	Mis segab õppimist? Inimeste sarnasused ja erinevused. Enesehinnang. Suhtlemine iseendaga.	"Telesaade Hommik hobidega". Grupitöö - tunnis käitumise reeglite plakati koostamine.
Inimese tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimkehas ära elutähtsad organid; 2) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitade hulgast tervisele kasulikke; 3) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;	Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest. Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile, käitumisele. Energiajoogid.	Praktiline töö - tugi-ja liikumiselundkonna eri osade teadvustamiseks - liikumisharjutused, skeleti tegemine, hüppevõime teadvustamine, naha tunnetamine, aju töö (mälu arendamine), pulsi leidmine, lugemine. Taldrikureegli skeemi uurimine. Pakendite uurimine. Tervisliku salati valmistamine -retsepti otsimine, vajalike ainete ostmine, salati valmistamine. Kodukeemia märgistuste uurimine - klassis erinevad kodukeemia pakendid (võimalusel kooli koristajalt), märgistuste uurimine internetist Uimastite teema arutelu.
Inimese areng		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust	Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.	Pildianalüüs-piltide vaatlemine ja küsimustele vastamine. Praktiline töö - enda pikkuse ja siruulatuse mõõtmine, võrdlemine. Plakati joonistamine - poisi ja tüdruku joonistamine, juurde kõigi suguelundeid tähistavate sõnade kirjutamine. Mõttekaardi koostamine. Lugude lõpetamine positiivselt, negatiivse tundega.
Inimese välimus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad	Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtuskorrahoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine, keemiline puhastus. Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, suhtlemine juuksuriga. Küünte hooldamine, maniküür, pediküür.	Sobiva riietuse joonistamine erinevat olukordadeks. Mõttekaardi koostamine - riietuse valimist mõjutab. Rõivaste valik- internetist või poe kataloogidest, riidekapi täitmine, hinna arvutamine. Praktiline töö - oma rõivaste hooldusmärgistuse leidmine, pesuvahendi kasutajainfo leidmine, kingade puhastamine. Rollimäng "Keemilises puhastuses," "Kingsepa juures," "Juuksurisalongi külastus".

		Paaristöö - reklaamplakati tegemine. Grupitöö - jalgade eest hoolitsemise plakati tegemine.
Inimene ja kodu		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus)	Kodu ja koduümbrus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine). Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.	Skeemi lugemine, oma kodu skeemi joonistamine. Joonistamine - unistuste kodu. Grupitöö - klassi suurpuhastuse plaani koostamine, läbiviimine. Individuaalne töö - oma koduste ülesannete ülesmärkimine, nädala plaani koostamine, koduse suurpuhastuse plaani koostamine. Rollimäng - küllaminek (dialoogi harjutamine). Sünnipäevakutse koostamine, olulised osad kutsel. Vanasõnade koostamine, selgitamine. Kodukandi tuntud inimeste tutvustamine - vallavanem, tuntud sportlane jne. Erinevate elukutsete tutvustamine õpilastele. Eesti ja kodukoha kaardi uurimine, <i>Google.Mapsis</i>

		kodukoha vaatamine, oluliste ettevõtete väljatoomine.
Inimene ja teave		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); 2) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; 3) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske	Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses). Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkus, teab võimalikke riske.	Mõttekaart - kust saan teavet. Nädala kava uurimine, analüüsimine. Kooli kodulehe uurimine, vajaliku info leidmine, kooli kohta info otsimine internetist, erineva teabe otsimine (teater, kohalik kultuuriasutus jms). Erinevate ajalehtede, ajakirjade, portaali uurimine. Rühmatöö - kuulutuse koostamine järgmiseks kooli ürituseks. Sõiduplaanide uurimine internetist (kohalik transport, riigisisene). Oluliste telefoninumbrite leidmine, meeldejäätmine, telefoniraamatu koostamine.
Inimene, säästlikkus ja turvalisus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi 2) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning	Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed.	Piltide vaatlemine, analüüs. Tuleohutuse juhiste uurimine, selgitamine. Evakuatsioonimärgistuste tundmine, koolis vaatlemine, evakuatsiooniteede leidmine

käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral	Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmasest tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.	plaani järgi. Kooli plaani uurimine. Veeohutuse juhiste uurimine, selgitamine. Praktiline töö: lõkkeaseme ettevalmistamine, seljakoti pakkimine.
--	---	--

ÕPITULEMUSED III KOOLIASTMES

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukorras vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;
- 3) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 4) teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 5) teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
- 6) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
- 7) oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
- 8) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes); tunneb end Eesti kodanikuna.

7. KLASS

Mina ise

Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada	Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused ja erinevused kaasklassiga;	Mõttemaatrikside täitmine enda kohta: minu sarnasused ja erinevused teistest. Minu enesehinnang. Mõistemaatriksi

negatiivsete omaduste parandamise võimalusi 2) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms)	negatiivsete omaduste parandamisvõimalused. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laitusele, õnnestumisele, ebaõnnestumisele jms; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused). Mina-pilt Mina olen erinev! Iseloomujooned Kas teistest võib erineda? Enesehinnang Mis mõjutab enesehinnangut?	info alusel kirjeldab õpilane enda enesehinnangut ja märgib selles positiivsed küljed. Videotutvustus on tööle kandideerimisel kaasajal üha levinum. Seega on endast tutvustava video tegemine oluline oskus. Rollimängud madala ja kõrge enesehinnangu mõistmiseks.
Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust ja erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele 2) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms)	Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslasearvamusega); konfliktide lahendamise võimalused.	Mõttekaardi koostamine - keha, välimus, tunded, suhted, suhtumine endasse. tüliga, pidudega seonduv mõttekaart. Vanasõnade sobitamine teemaga. Mängud "Mina ka!", "Kuum pall", "Vaikiv koostöö". Testi tegemine, et selgitada endale sobivamat suhtlemisviisi.

3) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades 4) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist 5) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine)	Suhtlussituatsioonid ja -strateegiad: agressiivne ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine ja keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne). Mida arvad sina? Tunnen oma tundeid. Mis on tüli? Rohkem suhtlemist. Suhtlemisviisid. Mida teha tüliga? Mina-sõnum. Planeerime pidu.	Testi tulemus sõltub olukorrast, tujust jne.
Seksuaalsus ja lähedus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta	Armumine. Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused.	Mõttekaardi koostamine. Skeemide uurimine ja nende põhjal ülesande täitmine. Mäng "Kuhu minna". Video vaatamine ja arutelu video põhjal.

2) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda 4) demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist	Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral. Kutse esitamine ning ebameeldivale kutsele vastamine. Arumine. Mida hindan kaaslases? Kutse esitamine ja vastamine. Vastamine ebameeldivale kutsele. Küsin ja saan nõu.	Katse "Stopp" isikliku ruumi ja läheduse talumise kohta. Infootsing https://seksuaaltervis.ee/ leheküljelt. Ühise küsimuse kirjutamine seksuaaltervise lehele.
Minu tervis		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi); 2) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi	Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Arsti (kiirabi, perearsti, hambaarsti) poole pöördumine (registratuur, vestlus	Mõttekaardi koostamine -mis toimub kehas sportimisel. Video vaatamine ja arutelu video põhjal Individuaalne töö- oma toidukordade ülesmärkimine ja analüüs, sammudega vahemaade mõõtmine.

numbrile helistades olulise teabe andmist; 3)hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);	vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine). Enamlevinud nakkushaigused, nende levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine. Millest tervis sõltub? Toidust saad energiat. Toidukorrad. Analüüsime toitumist. Kehaline aktiivsus. Sportimine. Sportimisvõimalused kodukohas. Nakkushaigused. Hingamisteede viirushaigused. HIV ja AIDS Mis need on? Kuidas hoiduda nakkushaigustest? Arsti juures. Ravimtaimed ja rahvameditsiin. Ütlen EI! uimastitele!	Meeskonnatöö -retseptide järgi tervisliku toidu valmistamine Pildikollaaži valmistamine teemal "Kuidas hoian end haiguste eest?" Mängud "Lähen matkama". Katsed pulsi sageduse mõõtmiseks, koordineerimise harjutamiseks. Intervjuu tegemine meeskonnatööna. Meelespea koostamine gripist hoidumiseks. Paaristöö haige ja arsti vestluse harjutamine, häirekeskuse töötajaga suhtlemise harjutamine.
Töö ja raha		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused)	Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest).	Mõttekaardi koostamine - tööd, mida teha oskan, pere rahaasjad.
2) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid	Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus). Töö. Miks inimesed töötavad? Alaealiste töö. Pere rahaasjad. Eelarve.	Intervjuu tegemine kaaslasega. Video vaatamine ja arutelu video põhjal. Mäng "Rahaotsija".
Jäätmekäitlus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida	Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel. Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubateenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine, keeldumine. Reklaam. Jäätmed ja nende taaskasutamine. Jäätmete sorteerimine.	Video vaatamine ja arutelu video põhjal. Paaristöö telefonireklaamile vastamine. Individuaalne töö - koduse prügi kogused ja sorteerimine.
Arukas tarbimine		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt	Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete	Mõttekaardi koostamine info vahetuse kohta, telefoni kasutamise kohta,

tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja 2) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist	turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine Internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtis kiri; e-kiri, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse. Teated minevikus ja tänapäeval. Kiri. Postiga saatmine. Nutikas telefon. Tutvumine Internetis. Turvaliselt Internetis. Pöördumine politseisse. Isikut tõendav dokument.	millal pöörduda politseisse. Individaalne töö morsetähestikus salakirja lahendamine. Individaalne töö e-kirja koostamine, paberkirja kirjutamine ja saatmine. Rühmatöö "Targalt telefonis". Rühmatöö "Sõber, tuttav, võõras". Paaristöö telefonikõne häirekeskuse töötajale.
Teave ja infovahetus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine) 2) hangib õpetaja	Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja	Video vaatamine ja arutelu video põhjal. Mängud "Ma lähen reisima". Praktiline tegevus - seljakoti pakkimine. Dialoogi lugemine.

juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid)	korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses jne), tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostegevuses: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms). Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid). Eestimaal elavad rahvused. Rahvus, keeled ja kombed. Vaatamisväärsused minu kodukohas. Reisimine. Minu vaba aeg. Oma tuba, oma luba. Tuba korda!	Mõttekaardi koostamine teemal vaba aeg. Kodukoha vaba aja veetmise võimaluste leidmine ja kaardistamine. Individuaalne töö - oma vaba aja tegevuste planeerimine. Pildikollaaži valmistamine teemal "Minu unistuste tuba".
--	--	---

8. KLASS		
Käitumine rühmas		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis lahendusi; 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;	Rühmakäitumine: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet. Erinevad rühmad. Rühma kuulumisehea külg. Kokkulepped rühmas. Rühma kuulumise halbkülg. Kiusamine.	Mõttekaardi koostamine - millisesse rühma ma kuulun, rühma kuulumise head ja halvad küljed, mida teeb kiusaja. Sõnavaraline töö - sõnaveebi kasutamine. Mängud "Ühest rühmast teise." Individuaalne töö -kooli kodukorra uurimine; juhised, kui näed kiusamist. Rühmatöö - juhtumite analüüs.
Lähisuhted ja perekond		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; 2) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;	Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel	Mõttekaardi koostamine - seksuaalsus, mees, naine, kas suhet on vaja, isa ülesanded, ema ülesanded, laste ülesanded. Pildianalüüs- piltide vaatlemine ja küsimustele vastamine. Sõnavaraline töö - sõnaveebi kasutamine, mõistele vastuse leidmine. Individuaalne töö - pildi joonistamine seksuaalsusest,

3)nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;	teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine), nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrdl minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine. Seksuaalsus. Seksuaalne orientatsioon - kas poisi või tüdrukuga. Soostereotüübid. Paarissuhe - mis ja kuidas? Kui kaugele oled valmis minema? Mehe ja naisekeha. Turvalised paarissuhted. Kuidas suhet hoida? Perekond. Peremudelid. Pereliikmete rollid. Emotsioonide juhtimine.	seksuaalsusega seotud sõnade lisamine pildile, murekirja kirjutamine nõustajale. Rühmatöö - reklaamplakati koostamine, juhtumite analüüs. Ajakirjaartiklite lugemine, olulise leidmine. Tundesõnavara laiendamine.
---	---	--

	Vägivald lähisuhtes. Kuidas vägivaldset käitumist ära tunda? Kust abi saab?	
Tervise hoidmine		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; 2) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; 3) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, koju kutse, hädaabi) 4) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid; 5) teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole	Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahuldamatus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine,	Mõttekaardi koostamine- tervis, depressioon. Sõnavaraline töö - sõnaveebi kasutamine, mõistetele vastuste leidmine. Ajakirjaartiklite lugemine, olulise leidmine. Individuaalne töö - soovitude lugemine, endale sobivate leidmine. Küsitluse läbiviimine tuttavate seas. Oma une uurimine, järelduste tegemine. Rühmatöö - juhtumite analüüs. Paaristöö - joonistus kehalise aktiivsuse kohta. Video vaatamine ja arutelu video põhjal. Rollimäng - häirekeskusesse helistamine.

	ravimipakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväärsus. Kaitseüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitseüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi Tervis - mis see on? Tervist toetav toitumine. Kuidas inimesed toituvad? Liikumine muudab tervise tugevaks. Sinu liikumisharjumus. Uni - tervislik valik. Vaimne tervis ja stress. Depressioon. Tervishoiusüsteem Eestis. Abi küsimine ja arsti poole pöördumine. Terviseinfo. Kriisilukorrad.	
Riskikäitumine		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd

1) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervisetabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole; 2) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;	Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Riskikäitumine - mis see on? Vägivald - mis see on? Riskid vees. Veeohutus. Riskid liikluses. Uimastid. Toitumisriskid. Nutiriskid. Riskikäitumise põhjused. Kriisiabi ja nõustamine.	Mõttekaardi koostamine - riskikäitumine, ohtlikud olukorrad liikluses jalakäijana, ratturina, autojuhina. Sõnavaraline töö - sõnaveebi kasutamine, mõistetele vastete leidmine. Rühmatöö - plakati koostamine riskikäitumisest, juhtumite analüüs ja arutelu, video loomine teemal "Kõrvalised tegevused liikluses". Individuaalne töö - liikluse vaatlemine ja analüüsimine, plakati koostamine noored.alkoinfo.ee teemadel. Testi täitmine nutiriskidest.
Inimene ja välimus		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva	Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt	Mõttekaardi koostamine-riietumisel peab arvestama...

riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi	koolilõpupidu); taaskasutus. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid. Rõivad - kui palju neid vaja on? Olukorraga sobiv rietus. Rõivaste hooldamine. Mugavad ja sobivad jalanõud.	Sõnavaraline töö - sõnaveebi kasutamine, mõistetele vastete leidmine. Paaristöö - rõivaste kujundamine erinevateks olukordadeks. Individuaalne töö - rõivaste hooldusmärkide uurimine, spordijalatsitele hooldamisjuhise koostamine. Pildianalüüs- piltide vaatlemine ja küsimustele vastamine.
Inimene ja teave		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab ja leiab olulisi infoallikaid;	Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet. Uudised - miks ja milleks? Mille poolest uudised erinevad.	Mõttekaardi koostamine- milliseid ajalehti, ajakirju, uudisteportaale sa tead. Paaristöö - sündmuse jutustamine, otsustamine, kas on uudis. Individuaalne töö - uudiste leidmine portaalist, ajalehest.
Inimesed, asjad, raha		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi	Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg	Mõttekaardi koostamine- mida saab tasuta, raha eest, internetist ostmise plussid ja miinused. Väärtusmäng - "Mis on sinu jaoks oluline" Erinevate poodide hinnavõrdlus, kutse

	jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu kojutellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Inimesed ja asjad Mis on raha? Meie igapäevane raha Raha planeerimine Pangateenused Igapäevased sisseostud. Toitlustuskohad. Kataloogikaubandus ja internetipoed.	kirjutamine sõbrale/ toitlustuskohas laua broneerimine.
Edasiõppimise võimalused		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi 2) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi	Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused). Õpi ennast tundma: isikuomadused, oskused ja võimed. Mida elukutsevalikul arvestada? Ametid. Kus saab edasi õppida?	Mõttekaardi koostamine- minu soovitud amet. Pildianalüüs -piltide vaatlemine ja küsimustele vastamine. Individuaalne töö - huvi pakkuva ametiks vajalike oskuste ja võimete ning enda omaduste võrdlemine; intervjuu tegemine tuttavaga/ vanemaga.
9. KLASS		

Lähisuhted		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi); 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele; 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas; 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;	Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija	Mõttekaardi koostamine- tutvumise erinevad võimalused. Individuaalne töö- armastuslaulu leidmine internetist, küsimustele vastamine; kondoomi kasutamise juhiste järgimine; amor.ee lehekülje uurimine, vastuste leidmine; rasedustesti kasutus-juhiste uurimine; imiku hooldamise erinevad tegevused; pildi joonistamine perest, kus kõigil on hea olla. Rühmatöö -juhtumite analüüs.

	perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üleriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel. Paarissuhte algus. Tutvumisest suhteni. Rasedusest hoidumine. "Me saame lapse!" Loote areng ja sünnitus. Vanemate kohustused pärast lapse sündi. Vastsündinu eest hoolitsemine. Lapse areng esimesel eluaastal. Lapse arengu jälgimine. Perelikmete rollid lastega peredes. Perekonnaseadus. Lahkumine.	
Eelarve planeerimine		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi; 2) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm); 3) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid:	Paaristöö- kulude ja tulude uurimine ning selgitamine. Individuaalne töö - palga arvutamine palgakalkulaatori abil; oma sissetulekute ja väljaminekute kaardistamine. Rühmatöö - juhtumite analüüs.

	raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta). Raha planeerimine riigis. Pere eelarve. Igapäevased rahaasjad. Sissetulekud. Kuidas arvepidamist teha? Väljaminekute planeerimine oma rahaga. Väljaminekute planeerimine võõra rahaga.	
Eluase		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi; 2) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste,	Sõnavaraline töö- sõnaveebi kasutamine, mõistetele vastete leidmine. Pildianalüüs-piltide vaatlemine ja küsimustele vastamine Video vaatamine ja arutelu video põhjal. Rühmatöö - erinevate eluasemete plussid ja miinused, eluaseme ostmise - üürimise plussid ja miinused. Individuaalne töö- internetist müügi-ja üürimiskuulutuste uurimine, valiku tegemine, küsimustele

	tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne). Eluase Eluaseme liigid Elamine õpilaskodus Üürileping Sisustus Eluaseme pisiremont	vastamine; kohaliku kutseõppeasutuse õpilaskodu kohta info leidmine; ruumi planeerimine juhise järgi. Ajakirjaartiklite lugemine, olulise leidmine. Paaristöö- üürilepingu täitmine.
Karjääri planeerimine		
Õpitulemused	Õppesisu	Praktilised tööd
1) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku; 2) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; 3) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid; 4) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutused, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.	Grupitöö- intervjuu õpetajaga (direktoriga, õppejuhiga); mõttekaarti täitmine - mida eelistavad noored, mida vanemad tööga seotult; juhtumite analüüs. Individaalne töö- otsusta, millised on ootused töökohale. Paaristöö- rollimäng "Töövestlus". Kutsekooli külastamine.

	Karjäär - mis see on? Kuidas teha tööalaseid valikuid? Töötaja õigused ja kohustused Tööle kandideerimine Inimkaubandus Kust saab abi?	
--	--	--

4.4. AJALUGU, LIHTSUSTATUD ÕPPEKAVA

4.4.1. Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igaüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitust.

Õppeaine eesmärgid on:

tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu;

laiendada ainealaseid teadmisi;

suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja;

suunata mõistma aja kulgemise seaduspära;

arendada lugemis- ja kirjutamisoskust;

laiendada sõnavara;

arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi;

õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;